

REMIDIUS

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. I7(50)

1991 m. rugpjūjis

**Padėkos diena
rugpjūčio 8-oji
Kaune**

Edmundo KATINO nuotraukos

Lietuvą pripažista pasaulis Viešpatie, ačiū už saulę po pusamžės nakties

G.ŽALTVYKSLĖ

Rugiu žydejimas

Pūko debesys it baltos valtys
Žydrynej dangaus tolyn skubės.
Nusimesk, Tėvynė, judų kaltę
Vardan sąžinės, vardan garbės,

Kai šiluos toks kvapas kadagiū
Ir toksei žydejimas rugiu...
Dega Lietuva žaliais pasėliais,
Žengia laisvė ažuolų giria.
Net ir mintys kaip raudonos gėlės,
Kaip tos žvaigždės šviečia vakare...
Nors mūs sirdys apkrestos dagiu,
Bet koksai žydejimas rugiu...

Lietuva, gavai tu jūros drasią -
Laisvės audros pergale atsves:
Badas, šalciai, šūviai... Né užkasę
Budeliai nejveikė Tavęs!
Nors apstu tautos garbės vagiu,
Bet koksai žydejimas rugiu...

1991 06 22

Lietuvos politinių kalinių ir
tremtinių sąjungos konferencijos
REZOLIUCIJA

Nusiusta Lietuvos Respublikos
Aukščiausiajai Tarybai ir Vyriausybei

Mes, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos skyrių pirmininkai, 1991 m. rugpjūčio 7 d. susirinkę į konferenciją Kaune,

suprasdami gyvybiškai svarbią saugumo sistemos reikšmę atsikūrusiai Lietuvos valstybei, matydam, kad buvusios Vyriausybės sukurto Valstybės saugumo departamento veikla yra neefektyvi, o jo struktūrose vadovaujantį darbą dirba buvę KGB darbuotojai, galintys nukreipti savo veiklą prieš Lietuvos valstybę, reikalaujame tuo pat išformuoti esama Valstybės saugumo departamentą ir pavesti mūsų sąjungos rekomenduotiemis asmenims kurti naujas saugumo tarnybos struktūras.

Jurgis OKSAS

Reportažas iš pragaro vartų

Lietuvos istorijos vežimas, penkis dešimtmečius klimpės ir skendės kruvinuose bolševizmo liūno akivaurose, šiandien šuoliais lekia duobėtu, bet tiesiu Nepriklausomybės vieškeliu. Tai, kas dar prieš mėnesį atrodė pareikalaus ilgų metų kantrybės ir pastangų, šiandien tapo realybė. Trys Rusijos revoliucijos dienos galutinai atstatė tai, dėl ko kovojo ir žuvo ištisos mūsų tautos kartos - Lietuvos laisvę ir Nepriklausomybę. Per tris dienas griuvo ir pagrindinis Šetono imperijos ramstis Lietuvoje - KGB struktūros. KGB veikla Lietuvoje sustabdyta, o jo būstines, archyvus ir ginklus perėmė speciali Parlamento komisija. Simbolika ir prasminga, kad šiai KGB likvidavimo ir veiklos ivertinimo komisijai vadovauja mūsų sąjungos Prezidentas Balys Gajauskas, žmogus 35-erių metus iškentėjęs KGB kalėjimuose bei GULAGO labirintuose ir dvejus metus prabuvęs tremtyje. Šiandien komisijos darbas verda visuose Lietuvos rajonuose, iš kur į Vilnių plaukia antspauduoti maišai su slaptais šios nusikaltelių organizacijos dokumentais.

Didžiuliai rūmai sostinės Lukiskių aikštėje, statyti XIX amžiaus pabaigoje Vilniaus apygardos teismui, šiandien užsienio korespondentų dėmesio centre. Juk čia buvo KGB vorolizdas, apraigę tankiu voratinkliu visą paverstos Lietuvos kūną. Iš čia tėsesi šimtai gijų į Maskvą - į pagrindinę Raudonojo Slibino būstinę. Per šiuos pragaro vartus perėjo ištisos

laisvės kovotojų kartos. Čia buvo kankinami ir žudomi geriausi mūsų tautos sūnūs.

Pirmosios šios Šetono ištvos perėmimo dienos pasižymėjo skubotumu ir nepakankamai gera organizacija. Kagebistai traukdamiesi sunakino daug savo nusikaltimų įkalčių, išvogė nemažai brangios aparatueros. Gana nuolaidi Vyriausybės pozicija ir nepakankamai efektyvi policijos apsauga leido kagebistams ir po perėmimo šliaužioti po savo buvusius kabinetus ir vogtai, ko nespėjo išnešti anksčiau. Tik perėmus rūmų apsaugą Krašto apsaugos departamento, buvo įvesta griežta kontrolė į tvarką. Kagebistų lankymasis buvusioje darbovietėje sumažintas iki minimumo. Griežtai KADO vaikinai budi visuose rūmų koridoriuose ir netgi Parlamento komisijos nariams neleidžia išsinešti jokių dokumentų.

Ježus į ši niūrą, nejauk pastata, pirmiausia persmelkia šleiktus nevėdinamų ir blogai prižiūrimų patalpų tvaikas. Šis nešvaros, prakaito, pelesių ir rūkalų tvaikas lyg tirštas, lipnus rūkas tyro visų kordorių, kabinetų ir kamero ore. Tai tarsi išorinis, fiziškai juntamas Šetono dvasios kvėpavimas, kurio pilni visi šios nusikaltelių, išdavikų ir žmogžudžių gūžtos kampeliai. Išėjus iš rūmų, pirmiausia norisi nusimesti Šetono smarvės prisigėrusius rūbus ir švariu vandeniu nusiplauti kūną.

(Nukelta į 3 psl.)

1991 m. rugpjūčio

TREMTINYS

2

Vyriausybės 1991 m. rugpjūčio 12 d. nutarimas Nr. 327

Dėl materialinės žalos atlyginimo asmenims, Antrojo pasaulinio karo metais išvežtiems priverstiniams darbams, ir asmenims, 1951-1952 metais neteisėtai iškeldintiems iš vienų Lietuvos vietovių į kitas

Vyriausybė nutaria:

1. Nustatyti, kad:

1.1. Lietuvos Ministrų Tarybos 1988 m. gruodžio 27 d. nutarime Nr. 368 "Dėl asmenų, kurių iškeldinimas pripažintas neteisėtu ir nepagrinėtu ir kurie pripažinti reabilituotais, turtinių ir asmeninių neturtinių teisių, taip pat dėl jų pilietinės garbės ir orumo gynimo". (Žin., 1989, Nr. 1-4; 1990, Nr. 23-584) numatyta turto grąžinimo arba jo vertės atlyginimo tvarka taikoma ir asmenims, kurie Antrojo pasaulinio karo metais buvo išvežti priverstiniams darbams, taip pat asmenims, kurie 1951-1952 metais buvo neteisėtai iškeldinti iš vienų Lietuvos vietovių į kitas;

1.2. asmenims, kurie Antrojo pasaulinio karo metais buvo išvežti priverstiniams darbams, arba jų jėdiniams kompensuojama iš Lietuvos valstybės bludžeto lėšų uždarbis arba kitos darbinės pajamos už priverstiniuose darbuose išbūtą laiką - po 50 rublių mėnesiui. Kompenzacijai išmokama rajono, miesto, kurio teritorijoje gyveno šie asmenys iki išvežimo, valstybinėse mokesčiu inspekcijose, pareiškėjui pateikus dokumentus apie priversti nuose darbuose išbūtą laiką;

1.3. turto grąžinimo arba jo vertės atlyginimo asmenims, 1951-1952 metais neteisėtai iškeldintiems iš vienų Lietuvos vietovių į kitas, klausimą svarsto tų miestų (rajonų), kurių teritorijoje jie gyveno iki iškeldinimo, valdybos, remdamosi surinktais archyviniais dokumentais. Jeigu nėra dokumentų, juridinį iškeldinimo faktą nustato teismai pagal suinteresuotų asmenų ieškininius pareiškimus;

1.4. nurodyta šio nutarimo 1.2 punkte kompenzaciją pradedama mokėti nuo 1992 m. sausio 1 dienos.

Archyviniai dokumentai apie išvežimo laiką išduodami, taip pat išvežimo priverstiniams darbams, buvimo getuose bei kitose laisvės atėmimo vietose Antrojo pasaulinio karo metais faktas ir trukmė nustatomi vadovaujantis Vyriausybės 1991 m. birželio 12 d. nutarime Nr. 230 numatyta tvarka.

2. Iš dalies pakeičiant Vyriausybės 1991 m. birželio 12 d. nutarimą Nr. 230 "Dėl dokumentų išdavimo Lietuvos gyventojams apie jų dalyvavimą rezistencijos būriuose ir išvežimą Antrojo pasaulinio karo metais priverstiniams darbams tvarkos", pavadinime ir atitinkamai 1 punkte vietoj žodžių "išvežimą Antrojo pasaulinio karo metais priverstiniams darbams" jrašyti žodžius "išvežimą priverstiniams darbams, buvimą getuose bei kitose laisvės atėmimo vietose Antrojo pasaulinio karo metais".

Lietuvos Respublikos ministro pirmininko pavaduotojas
V.PAKALNIŠKIS

Iki 1948 m. augau karo audrų nuniokotame Vilkijos miestelyje. Gražiame Nemuno slėnėje, tarp apsviliusių alyvu krūmu, švietė balto mūro pastatas - mūsų gimnazija. Cia ir mokausi. Daug mokytojų jau buvo pasitraukę į Vakarus, išsiblaškę ir mokiniai - kas į armiją, kas į mišką ar kaip kitaip slapstėsi. Buvo neramu ir ne mokslas rūpėjo. Rytais, eidami į gimnaziją, dažnai matydavome prie stribų būtinės pamestus subjaurotus laonus. Vakarais padangę neretai nušiedavo degančią sodybą pažaisčius.

Be to, ir mokslas labai suprastėjo. Nauju vadoveliu nebuvovo, o senieji netiko, stigo sasiuviniai, rašymo prieponių. Pasikeitė ir klasės veidas - vietoj kryžiaus į mus žvelgė "Tėvo ir mokytojo" akys - ne vienam nulėmusios tremtį, katorga, žutį.

Tada aš mokiausiai aštuonėje klasėje. Jau lengmės abiturės egzaminams ir išleistivių vakuoli. Staiga - vasario 20 d. mūsų ramybę sudrumsčia iš Čekijos atvykės stribų būrys. Jie pradėjo tiesiog iš klasės vieną po kito rankioti moksleivius ir mokytojus. Ką iškivedavo, tas jau ir nebe grįždavo.

Tada prasidėjo ir mano kančiu Odiseja - sovietiniai mokslai. Mus vėžė rogiemis į Čekiją. Tūnojau susireties tarp stribų rogių kompiuteryje. Snigo. Viena snaigė įkrito man į akį, ir aš nejučia mirktelėjau. Striubų vyresnysis Jocius, pamanęs, kad aš ty-

čiojuosi, įsakė savo parankiniui šautuvo buože skelti man į galvą. Ilgai raginti nereikėjo - kad ir drebantčiomis alkoholiku rankomis šis vado įsakymą vykdė neblagai - galvą praskélé iki kraujo. Taip šaltyje, sniegą dažydamas krauju, buvau nuvežtas į Čekiję.

Netrukus po vieną mus pradėjo

Proletariato valdžios laikais vieną pirmųjų bolševikinės diktatūros smūgių teko pajusti kadetams. Kadetus partija buvo už įstatymo ribu, todėl prasidėjo jos narių areštai. Tais kruvinais laikais buvo perpildyti Kresti, Butyrka ir daug kitų kalėjimų.

Viena pirmųjų CK operacijų buvo visos Rusijos tarnautojų ir kitų nepageidaujamų asmenų areštai. 1918 m. sausio 7-10 d. V. Leninas paskelbė vienintelį svarbiausią tikslą - "apšvariinti rusų žemę nuo visokių kenksmingų parazitų". Buvo suiminejami žmonės ir šaudomi be jokios atodairos, netgi kulto tarnai, giedoję bažnyčių chorouse. Areštuojami ir naikinami studentai, žemvaldžiai ir ypäč inteligenčiai.

Dabar stengiamasi suversti visą bėda stalininiam genocidui, bet žinome, kad jau Leninas masiškai kalino ir žudė, steigė koncentracijos stovyklas, pavyzdiui Salovki. Nuo 1919 m., sudarius būrius produktams rinkti, kilo visuotinis valstiečių pasipriešinimas, o po to didžiulis srautas arestu ir šaudymas vietoje. Ypač daug buvo sušaudyta Ukrainoje, kiti mirė iš bado. Žmonės etapais buvo siunčiami į lagerius, į Archangelską, baržomis gabėnami į Solovkus. O kiek baržų nuskandinta Baltijoje ir Kaspijos jūroje. Areštai ir žudymai be atvango, toks bolševikų metodas. Masiškai buvo suiminejami provoslavai, vienuolai, vienuolės.

Visa tai buvo daroma dievinamojo Lenino valdžios metais, o apie Stalino metus nėra ko ir kalbėti.

Noriu papasakoti apie ypatingos paskirties Solovkių lagerį, Baltosios jūros saloje, kur buvo sunaikinta šimtai tūkstančių kalinių, bet jų kapu netikėlio. Man teko ten lankytis su turistų grupė ir išklausyti seno inteligenčio pasakojimo. Visi tų vargšu kalinių kūnai iškeliaudavo į Baltają jūrą atostogų metu. Buvo taip: kai jūros vanduo pakyla, lavonai sumetami į jūrą, o kai ateina atostogų metas, lavonus jūra nusineša. Ir pigu ir nelieka įkalčiu. Lageriu buvo panaudotas Jekaterinos laikais pastatytas vienuolynas (Kremlius).

Prisiminimkime komunistų apetitą užgrobtį kuo daugiau valstybių. Komunistinės sistemos dėka degradavo ir beveik visiškai sunykė apie 70 taurėlių Tarybų sąjungoje, o kiek užpulta ir pavergtu kitar - tai ir Kurilų salos, Mongoliija, dalis Kinijos žemės, Suomijos, Pabaltijo valstybės, didele dalis Rytų Europos valstybių, taip pat Afrikos žemynė, o kur dar Kubą, Vietnamą, Siaurę Korę, Afganistaną, - pagaliau pučiauti pačioje Maskvoje.

Visa tai stengiamasi daryti parvergtų tautų pakalikų ir kolaborantų rankomis, kaip buvo daroma Lietuvoje po Pirmojo pasaulinio karo Kapuko ir kitų rankomis. O 1940 metais jie pasitelkė tautos kolaborantus Sniečių, Gedvišlę, Paleckį ir kt. Po Antrojo pasaulinio karo Lietuvą val-

durų, prieš kabantį Dzeržinskio portretą, ir geras pusvalandis tylos - rašė, vartė kažkokius popierius. Žinojau, kad esu provokatoriaus išduotas, tačiau buvau sukaupęs visas jėgas nieko neprisipažinti.

Pirmasis prabilo Jocius, pasiūlė Sibirą ir baltas meškas, jei neprisipažinsiu, kad priklausiau pogrindžio

Genocido šaknys

dė tų pačių kolaborantų rankomis, kurie dar dabar sėdi šiltose kėdėse arba yra jų pasekėjai. Jie turėtų atsprausti Tautos, o jei ne, - turi būti patraukti į tarptautinį teismą, atsakyti prie visų pasaulių.

Demokratiskai išsirinkome parlamentą, deputatai paskelbė nepriklausomybę. O kas darosi? Puldinėjo Burokevičiai, Kasperavičiai, nenori užleisti savo kėdžių, atsitraukti nuo

bendrų lovių - KPS, LKP ir LDDP. Aš tarp jų nerandu jokio skirtumo, visi jie Lietuvos išdavikai. Arba, kad ir LAF - visi jos nariai jauciiasi daržą, ypač ekspremerė "Gintarinė ledė" Kazimiera Prunkienė, na, žinoma, ir kitų...

Leiskite pateikti truputį statistikos apie okupantų ir jų kolaborantų darbelius.

Pirmoji sovietinė okupacija 1940 06 15-1941 06 22

1. Repatriantai į Vokietiją 1940 metų rudenį ir žiemą	60.000
2. Vadovaujančių asmenų suėmimas 1940 metais liepos 11-14 d. ir 18-19 d.	2.000
3. Lietuvos karių areštai ir įkalinimas Gulaguose Noriliske ir kitose koncentracijos stovyklose	6.500
4. Kalinių likvidavimas 1940-1941 m.	9.500
5. Pirmasis masinis žemų išvežimas 1941 06 14-17 d.	34.000
6. Aktyvių lietuvių žudynės prieš pat karą KGB ir vietinių komunistų iniciatyva	1.600
7. Kovotojai, kritę sukilime 1941 06 22-29 d.	2.000
8. Žydų tautybės asmenys ir dalis karių, pasitraukusiu su frontu į Sovietų sąjungą VI.22-29 d.	20.000

Nacių okupacija 1941 06 26-1944 rudenį

9. Sunaikinti pyliavas boikotėv ūkininkai, prieverta išgabenti darbininkai ir kitos sporadiškų egzekucijų aukos	45.000
10. Nacių holokausto (žydų) aukos	165.000
11. Gyventojai, pasitraukę į Vakarus ir į Vokietiją	120.000

Antroji sovietinė okupacija nuo 1944 m. rudens

12. Trys masiniai išvežimai į Gulagus: 1945 07,08,09. 1946 02 ir 1947 07, 08,11,12.	120.000
13. Individualiai areštuojetieji ir išgabenti 1944-1948 m.	48.000
14. Repatrijuotieji į Lenkiją 1944-1948 m.	140.000
15. Masinė ūkininkų deportacija 1948 05 22	105.000
16. Masinė miestiečių deportacija 1949 03 24	120.000
17. 1950 m. kovo-balandžio mėn. deportacija	41.800
18. 1951, 1952 ir 1953 metų deportacija	21.000
19. 1948-1953 m. individualiai areštuojetieji ir deportuotieji	25.000
20. Žuvusieji partizanų kovose 1944-1951 m.	36.000

Antrojo pasaulinio karo ir pokario 1940-1959 m.

Lietuva iš viso buvo netekusi gyventojų 1.122.660

(Duomenys iš Adolfo Damušio knygos "Lietuvos gyventojų aukos ir nuostoliai Antrojo pasaulinio karo ir pokario 1940-1959 metais", ab, 1990).

Niekada nepamiršime ir šių dienų aukų: sausio 13-osios, Medininkų, prie AT rūmų pučio dienomis.

Štai ką davė Lietuvių fašizmas ir komunizmas!

Antanas ŠIMENAS

PANEVĖŽYS

du ir puolė prie manęs kaip įsiutęs koridos bulius, užvertęs ant mano galvos visą kaičiunimą laviną - kad aš mokinio skraiste prisidengęs banditas, mokausi tarybinėje mokykloje, o tarnaui priešas ir t.t. Paskui griebė man už plaukų, keikdamas pradėjo daužyti galvą į sieną ir šaukti: "Kaip šunį tave pakarsiu, kaip šunį".

mus vyrus. Jie nieko manęs neklausė, tylėjau ir aš.

Rūsys buvo po stribų būstine, be grindų, be lango, be šviesos, tik su žirkėmis, lakstančiomis savais taikais. Per plonas perdangos grindis girdėjosi, kaip virš mūsų galvų rėkauja keikdamiesi stribų, daužo butelius, lėbauja. Supratau, kad jau nėtrūksiu. Tačiau ir sunkiausias gyvenimo momentais žmogus yra laimingas tuo, kad nepraranda vilties. Ji suteikia jėgų ir ryžto. Žlunga tie, kuriems tardymai ją galutinai palaužia. Be to, buvau jaunas ir tvirtas. Daug ką apmąsciau tą pirmąją naktį.

Išaušo 1948 m. vasario 21 d. rytas. Suburžė mašina, pasigirdo stribų balsai ir keiksmai. Atsidarė rūsio dangtis, suvarė mus į sunkvežimius ir nuvežė į Kauno saugumą. Sustatė mus veidi į sieną, paskui vieną po kitą šaukė tardyti. Kitą

1991 m. rugpjūjis

TREMTINYS

3

Pamoka be pažymio

Panevėžio raj. Troškūnų progimnazijoje tądien prasidėjusi gamtos pažinimo pamoka man truko beveik 50 metų. Mane, keturiolikmetį, 1947 m. iš suolo émë Panevėžio sukarintos geležinkelio Kuzavenkos gaujos tipelai ir įmeté į kamerą stoties rūsyje. Kol buvau naujokas, gavau vieta tik kertéje prie parašés - puodo. Kameros buvo kimste prikimštose suimtujų, troškome be oro ir vandens. Tardyavo dažniausiai naktimis ir labai mušdavo. Netenki sámonés, išvelka į koridoriu, apipila galvą vandeniu ir vél tardo, muša, kol patys pavargsta. Į tualeta neišleisdavo, nusiprausti - neišleisdavo. Užispyrélius po kvotos įmesdavo į karcerį po betoniniais laiptais ir laikydavo ten kiek norédavo. Nors buvau vaikas, bet karceryje išsiesti visu ūgiu negaléjau, nes buvo per žemos lubos. Ir atsisistéti nejmanoma - kojos kanalizacijos dumbe. Srutose užčiuo-

pęs lentgalį, atrémiau jį į sieną ir, prie jo prisilięs, išbuval dvi paras pusiaulinkas. Du kartus davé valgyti po šalto vandens puoduką ir po gabaléli forminés duonos. Išleidé vél kvoté, bet nepasidavia. Po 6 ménesių kankinimų mane paleido, nes neturéjo iš ko sudaryti bylos.

Išėjau brékstant. O rudens pabaiga, šalta. Ir staiga - plüsteli vi diné šiluma, toks nuostabus jaumas - stai laisvę. Stengiuosi bégti bégti, bet vos paeinu. Gelia visa kūną nuo sumušimų ir išsekimo. Be to, mano kelnés be sagų ir be diržo, bateliai be raištelų. Pusę metų nesiprausės, utélitas, kelnés besilaikantis ranka, nekaip atrodžiau, bet jaučiausi garbinas ir tvirtas. Išelinau į prekinio vagono aikštelę ir paslapčia siauruoju geležinkelio keliavau namo - į Gudelius pas mamą. Žinojau, kad tévas ir sesuo su broliu jau suimi.

Ispūdis, kad esu laisvas, greitai pasikeitę, nes per žiemą iki 1948 m. gegužés 22 d. puolé stribai. Buval labai išsekės ir nusilpęs. Kūną, ypač sumuštas vietas, išpyle votys, sunkiai gyjantys pūliniai. Nuo nervinés įtampos vaikščiodavau per miegus, sapnuodavau košmarus, rékavau. Mama irgi buvo pasiligojusi, bet stribams - kas? Gegužés 22 d. iš Subačiaus jie mus abu išguo į Sibirą.

Šiurpu prisiminti, kaip kūdikių ir senelių lavonus tekdayo palikti ant béglių artimiausiose stotelėse, kaip mūsų likimą šautuvu valdė sadistai raudonieji okupantai...

Pagaliau atvežé. Vikšrinis traktorius atvilko per klampynes mus ir mūsų mantą į glūdumoje stūksanti, kažkada nebaigtą lenkų statytu baraką. Tik véliau sužinojome, kad esame Krasnojarsko krašte, Mansko rajono Ječmeniovos logoje. Netrukus prasidéjo šaltis ir badas, bet ne ką mažiau kankino ir prižiūrėtojų požūris į mus "specpereselencus", atvežtus čia mirti. Dirbau medžių vilkiko traktoriaus prikabinétoju. Buval ištremtas su vasariniais bateliais ir po méniesio miške likau basas. Basas ir murkdydavausi darbe. Negavau ir darbinių pirštinių. Su sirangės atsišerpetojęs violinis lynas pléste pléšdavo mano delnų raumenis ir pirštų oda, o taigos šakaliai ir dygliai tik ir tykojo mano koju.

Priartėjo žiema. Šalnos, ant balučių ledelis, o aš dirbu vis basas. Sunkiausia būdavo rytais. Kol apsirantu, negaliu žemés priminti, rankų pirštų pajudinti.

Net šauksto nesuimdavau. Po darbo apsilti kojas išleistame iš traktoriaus vandenye būdavo laimé, tačiau ne išeitis.

Matydama, kaip aš kankinuosi, mama verkdavo. Neištérusi pasiskolino pinigų ir nupirkio man aulinius, tikrus "branavykus". Nuo nuolatinio noro valgyti ir pervaigimo galva svaigdavo, bet laikémis iš paskutinių.

"Učastko" viršininkas Nierovnyj kartą vakare išskvietė mane į kontorą. Gero nelaukéme. Mama peržegnojo, ir išėjau. Jis parodé prie durų tuščią gesintuvu bakelį ir liepė parnešti traktoriui tepalo. Eiti reikėjo 20 km. Į "tiespromchozo" centrą Oriešnų ējau pirmą kartą. Temo, o taigos keliukai kliaudiūs per kalnus. Iki ryto parnešiau. Ta užduotis buvo netikēta, nes už barako zonas būdavo uždrausta išeiti.

Sapnuodavau Lietuvą, tokią gražią, žalia, o pabundu ir vél aplink blakēmis išmargintos barakosienos, aprükę langai.

Po 10-ies metų viena kita šeima pradéjo gauti pažymas, jog

bausmés baigësi. Išvažiavo į Lietuvą. Laiminguosis šventiškai išlydédavome. Pagaliau ir mudu su mama gavome leidimą palikti Sibirą, bet be teisés gyventi Lietuvuje ir kai kuriuose strategiškai svarbiuose miestuose.

Slapčiomis iškûrémme Lietuvuje. Daug bédų buvo, kol prisiregistravome, daug priekaištų ir priekabių patyréme, kol püstelėjo permanentų vėjai. Geriau sausą duonele su vandeniu valgyti, bet gyventi nepriklausomoje Lietuvuje. Olaisvę galima pajusti tik tada, kai anksčiau buvai jos netekęs.

Antanas PETRAUSKAS
ŠIAULIAI

Nuotraukose:

Lietuviai - traktorių remontininkai, Krasnojarsko kr., Mansko raj., Ječmeniova loga; 1949 m. Kedrovo gyvenvietė, 1956 m.

"Mokslai" tėsesi

(Atkelta iš 2 psl.)

Po penkių parų man atėjo šiurpojį naktis, kada svetimos šalies tardytojas savo svarstyklėmis nulémé mano ateitį. Prisimenu, vedant tardyti, sargybiniai vél gerokai apsparé mano ir taip nuo smūgių visą sutinusį kūną. Tardytojo pavardę Judin, vertėjas Juškevičius. Abu rūkė, pasakojosi linksmas nakties istorijas, atrodé labai linksmi, į mane nekreipé démesio. Paskui tardytojas išsiitrauké pistoleta, prasidéjo ant stalos kampo, ir prasidéjo. Linksmi vyrai tapo pikteni už vilkšunius. Pirmasis prie manęs prišoko vertėjas Juškevičius ir auliniai batai pradéjo spardyti kojas, tamptyti už plauku, mušti per veidą ir per nugarą. Paskui prišoko ir tardytojas ir paleido į darbą kumščius ir kojas auliniai batai. Paskui pasodino mane ant kédés krašto ir liepė žiūréti į vieną tašką. Žvaigždės pradéjo šokinéti akyse, gélė visą kūną. Tardytojai dar smogé kumščiais keletą kartų į galvą. Paskui nuvede į kitą kambarį. Vél batu smūgiai į kojas, į nugarą. Prasidéjo "kalcių" surašymas. Džiaugiaus, kad tai, kas buvo žinoma vienam, buvo galima suversti jau mirusiemis.

Su vertėju Juškevičiumi po daugelio metų gyvenimas vél suvedé akis į akių Panerių gatvę. Pasirodo

niekšas dar gyvas, o žmones dauždamas, užsitarnavo antpečiuose tris žvaigždes.

Po tardymo mane iškraté, viskā atémé, išpjausté kelnių sagas. Įgrudo į 13-ąją kamerą. Mūsų, mokinį, buvo suimta nemaža grupė, bet buvo išskirstyti. Ryši galėjome palaikyti tik Morzés abécéle. Véliau dar buvo tardymu, bet jie jau buvo lengvesni. Žinojau, kad bet kuriomis sąlygomis reikia ginti tuos, kurie dar gyvena laisvėje, kad testu mūsų pradétą kovą. Dar tris méniesius teko praleisti Kauno saugumo rūsiuose. Čia kamas A. Miškinis, Kučingis, kapitonas Akelis, lakūnas Natkevičius, Našlėnas, Skruzdys, Zigmantas Mačiulis ir kt. 1948 m. pavasarį mums atsivérė Kauno kalėjimo vartai Mickevičiaus gatvėje. Čia gyvenimo sąlygos buvo kiek geresnės, nekankino naktiniai tardymai. Buval kilnojamas į kamerą į kamerą. Susitikau su savo gimnazijos draugais - B. Valaičiu, A. Marma, Pakarkliu, Šimanskui, buvusių gimnazijos direktoriu Palantavičiumi ir su nelemtuoju A. Biskiu, kuris išdavé daug draugų, nors ir pats gavo 25 metus. Tik niekur nesutikau mokytojo Juodelės, kuris paskutiniu metu prieš suéimimą vadovavo mūsų organizacijai "Sermukšnis". Žinau tik tiek, kad jis buvo nuteistas 25-

riems metams. Artėjo ruduo. Kažkaip nelauktai iškvietė mane pas buvusi saugumo tardytoj - jis iš lėto perskaitė man nuosprendį - 10 metų lagorio ir penkeri metai tremties. Páémé mane toks juokas, jog tardytojas pamané, kad aš išprotėjës. Tuo metu 10 metu buvo juokinga bausmë.

Dar po triju savaičių - etapas, Vilnius, Lukšiškių kalėjimas. Čia teko į karcero paragauti. Išbuval septynius paras. Po pirmuju triju valandų maniau, kad neišgyvurus - pradéjo svaigti galva. Néra kur nei atsigulti, nei atsisistéti, klojosi mirksta. Grindys užlietos 3-5 cm vandeniu, viduryje pamesta lenta. Išsigelbėjau, atskélęs tos lento gabalą ir išmušęs stiklą - įkvépiau gryno oro. Nakčiai lenta įremdavau į sieną maždaug 45° kamپu, ant jos ir miegodavau, nors kojos mirko vandenye. Sugrižęs į kamerą, sunkiai stigau apie tris savaites. Bet jaunystė nugalėjo - pasveikau be gydytojo ir be vaistų.

Vieną gražią ankstyvo pavasario dieną - etapas į Sibirą. Giedodami "Marija, Marija", Lietuvos himną, atsisiekinome su Lietuvą.

Tame pačiame vagone važiavo Z. Jokimas. Jo sodyboje, Ariogaloje, Pagausančio km. buvo Vaidoto rinktinės štabas. 1947 m. gruodžio pabaigoje NKVD sušnipinėjo štabą. Partizanai susisprogdino, bet dalis dokumentų pateko į saugumo rankas ir daug žmonių buvo suimta. Z. Jokimas mirė kelyje, jo lavonas iškeltas Akmolenske. Seima išvežta.

Taip mano "mokslai", prasidéjė saugumo rūsiuose, toliau tėsesi Sibiro Gulaguose.

Pranas SABONAITIS
KAUNAS

Reportažas iš pragaro vartų

(Atkelta iš 1 psl.)

Nusikalteliškai šios velnio organizacijos prigimti ir kruviną paveldimūmą vaizdžiai iliustruoja pagrindinio jėjimo vestibiulyje tebestovintis "geležinio Felikso" stansas. Tas pats kruvinasis Felikzas kybo ir renegato Eismunto kabinate. ČK budelio garnimasis vaizdžiau už bet kokią veiklos analizę rodo KGB ištakas ir metodų perimamumą. Nuo Dzeržinskio iki Kriukovo tėsių krauju ir ašaromis persiunkusi ČK - GPU - NKVD - MGB - KGB grandinę. Milijonų mirčių ir praradimų keliias, kurio tikriji kūrėjai ir ideologai buvo Trockis ir Leninas, o klestėjimo viršunėje stovėjo Stalinas ir Berija.

Genetinį ryšį su Berija Lietuvos KGB irodé pasiūlo pucui laikotarpiu, kai iš anksto numatyta sumytų sprautų buvo suremontuotas ir paruoštas požemio kalėjimo kameros. Tiesa, tų kamerų šiandien yra nedaug - tik devyniolika. Matyt, daugelį veikėjų buvo numatyta žudyti vietoje. Likusios kameros, mūri skirtos tuo kalėjimo koridorius, panaudotos archyvui, kurio bylų išlikę Vilniuje apie 42 tūkstančiai. Tai daugiausia mokslinę vertę turinčios bylos - suimtų tardymo protokolai ir kita medžiaga - neįkainojamas turtas tautos pasipriešinimo ir genocido istorijos tyrimams. Agentūriniai duomenis ir kitą aktualią medžiagą, leidžiančią nustatyti naujausius KGB nusikaltimus, išvežé iš Vilniaus dar iki praéjusių metų vasario. Mažiau svarbus naujesni dokumentai buvo išgabenti į birželio ménnesio. Šiančių metų iš Maskvoje ir kituose Rusijos miestuose. Bent dalį jų tikimasi

atgauti. Naikinama buvo aktuali operatyvinė inkriminuojanti medžiaga. Be abejo, ne visi nusikalstamos KGB veiklos, jo ryšių su TSKP ir LDDP įrodymai suspėta sunaikinti ar išvežti. Dalis šios medžiagos liko ir greit bus paskelbtas visuomenei. Labai jdomūs daiktiniai nusikalstamos veiklos įrodymai rasti Kauno KGB ištvoje. Tai ištisas išlaikėlių arsenalas su turtingais, susistemintais raktų rinkiniais, leidžiančiais įeiti praktiškai į bet kurio kauniečio butą. Tai automobiliai su įvairiu privatiu, valdišku, lietuvišku ir gudžišku numeriu komplektais, leidžiančiais mėtyti pédas ir operatyviai paslepsti įvykdyto nusikaltimo pédskus. Įdomu, kiek neišaiškintų nusikaltimui, žmogžudysti ir apiplišimų slypi už šios išsigimeliškos organizacijos nugarų?

Atėjo teisingumo metas. Atėjo laikas išaiškinti ir KGB nusikaltimus Lietuvuje. Tai nelengvas darbas, į kurį turi įsi Jungti visa tauta. Oficiali KGB veikla nutraukta. Tačiau ši šnipių ir nusikaltelių organizacija galbūt dar tikisi veikti pogrindyne. Labai svarbu išaiškinti visus slaptus jos butus ir atsargines landynes. Todėl kviečiame visus politinius kalinius ir tremtinius, visus sąmoningus Lietuvos piliečius įsi Jungti į šventą KGB demaskavimo darbą. Visus ką nors žinančius apie nusikalstamą kagebistų veiklą, apie bet kokias neaiškiuos tikslais naudojamas patalpas kviečiame informuoti mūsų sajungos vietinius skyrius, kurie praneš apie tai Parlamento komisijai. Kruvinoji KGB gyvatė turi būti sutrinta galutinai ir negrijtamai, o nusikaltęs tarnai gauti teisétą atpilda.

